

Світлана Петрівна Дунда,
здобувач кафедри менеджменту Національного університету харчових
технологій
Svitlana Dunda,
post-graduate student, NUFT

ОЦІНКА СУКУПНОГО РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ АР КРИМ

ESTIMATE OF THE CRIMEAN AGRARIAN ENTERPRISES RESOURCES POTENTIAL

Анотація. Визначена вартісна оцінка сукупного ресурсного потенціалу аграрних підприємств АР Крим та його вплив на результативні показники підприємств.

Abstract. Cost estimate of the Crimean agrarian enterprises resources potential and the influence on the main indexes is determined.

Постановка проблеми. В наукових дослідженнях сьогодні немає єдиного підходу до грошової оцінки сукупного ресурсного потенціалу. Разом з тим визначення його величини є основою виробництва і дозволяє змінювати обсяги виробництва продукції, що забезпечує ефективну роботу підприємства.

Аналіз досліджень та публікацій. Питаннями методології обчислення та практичного використання інтегральних показників щодо оцінки ресурсного потенціалу займалися такі вчені як Б.Пасхавер, А.Юзефович, І.Лукінов, В.Шиян, А.Калниньш та інші.

Постановка завдання. В статті наведена динаміка ресурсного потенціалу аграрних підприємств Кримського регіону та їх сукупний ресурсний потенціал у вартісному виразі. Визначено вплив його динаміки на результативні показники підприємств.

Викладення основного матеріалу. Під оцінкою ресурсного потенціалу підприємства розуміють упорядкований, цілеспрямований процес визначення в грошовому виразі вартості об'єкта з урахуванням потенційного і реального доходу, який має місце в певний проміжок часу за умов конкретного ринку. Оцінці може підлягати як загальна величина ресурсного потенціалу, так і величина його активних частин. При цьому економічна оцінка потенціалу може бути інтервальною величиною (річною, квартальною та ін.) або сумарною за період, що дорівнює середньому циклу відтворення економічного потенціалу.

Для удосконалення механізму господарювання велику роль грає точність визначення величини ресурсного потенціалу. Спосіб оцінки суттєво впливає на результати ефективності використання ресурсного потенціалу. На даний час єдиної методики розрахунку виробничого потенціалу не існує. Для визначення його рівня використовують різні способи. Потенціал агропромислового об'єкта виражають у відносних або абсолютних величинах - одиницях одного з виробничих ресурсів. Кількісну оцінку ресурсного потенціалу підприємства проводять методами співвимірюваних сільськогосподарських угідь, вартісної оцінки, регресійного аналізу.

Вартісна оцінка ресурсів дає уяву про загальний розмір ресурсного потенціалу і є універсальним вимірювачем елементів ресурсного потенціалу. Співставність показників потенціалу у часі та просторі дозволяє виявити динаміку та структуру ресурсних потенціалів підприємств, тенденції їх диференціації за цим показником, а також за ефективністю використання ресурсного потенціалу. При цьому сума складових потенціалів буде характеризувати величину всього ресурсного потенціалу підприємства.

Грошовій оцінці підлягають трудові, земельні ресурси та виробничі фонди. Теоретичною та методологічною основою співставлення виробничих фондів, трудових та земельних ресурсів для визначення їх сукупної величини є здатність виробничих фондів та родючості землі економити живу працю в процесі виробництва продукції.

Для успішної організації виробничого процесу необхідно мати достатню кількість ресурсів, тобто ресурсний потенціал підприємства має відповідати потребам виробництва. Результати виробництва прямо залежать від технічних і організаційних характеристик виробничого та трудового процесів, організація виробництва і управління ним певним чином пристосовуються до наявного ресурсного потенціалу, тобто здійснюється вибір найбільш дієвих важелів впливу на наявні ресурси з метою ефективного їх використання.

Дані, наведені в таблиці 1, дають підстави стверджувати, що за останні роки ресурсний потенціал аграрних підприємств Криму значно погіршився. Особливо це стосується кадрового та технічного забезпечення.

Таблиця 1

Ресурсний потенціал аграрних підприємств АР Крим

Показники	Роки					2005 в % до 2001
	2001	2002	2003	2004	2005	
Кількість господарюючих суб'єктів, одиниць	2254	2350	2030	1951	1813	80,43
в т.ч.: с. г. підприємств	394	364	640	621	633	160,66
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	96106	72179	58616	51718	46032	47,90
Площа с. г. угідь, тис. га	1303	1233,8	1141,4	1078,4	980,6	75,26
в т.ч. рілля	1013,7	973,5	917,8	870	801,6	79,08
Питома вага ріллі у с/г угіддях, %	77,8	78,9	80,4	80,7	81,7	+3,95
Поголів'я худоби, тис. голів:						
ВРХ	121,5	101,1	63,9	51,8	62,3	51,28
в т.ч. корови	42,9	31,5	19,6	14,9	13,7	31,93
Свині	80,8	93	60	52,2	74,3	91,96
Кількість тракторів, шт.	14112	12529	11244	8651	7919	56,12
Кількість комбайнів, шт.:						
зернозбиральні	2139	1898	1760	1577	1414	66,11
кукурудозбиральні	143	114	104	88	69	48,25
Установки та агрегати для доїння корів, шт.	671	569	450	397	364	54,25
Внесено добрив на посівну площу, тис. т:						
мінеральних	13,38	1,82	11,49	15,20	15,70	117,34
органічних	573,42	454,95	202,83	198,21	251,20	43,81
Припадає на 100 га с/г угідь, осіб	7,38	5,85	5,14	4,80	4,69	63,64

* Розраховано за даними Головного управління статистики в АР Крим.

Таким чином, зміни в ресурсному потенціалі товаровиробників значною мірою впливають на результати виробничої діяльності суб'єктів

аграрного ринку, визначаючи можливості підприємств займатися тим чи іншим виробництвом. В свою чергу обмеженими стають можливості при організації виробничого процесу.

Сільськогосподарські підприємства Криму мають різну забезпеченість ресурсами та різне співвідношення їх видів. Існує потреба порівняння сукупного ресурсного потенціалу. Суть методики грошової оцінки ресурсного потенціалу полягає у вираженні відтворюваних та невідтворюваних ресурсів єдиним показником.

При визначенні ресурсного потенціалу аграрних підприємств Криму основні засоби враховувалися в розмірі середньорічної їх вартості в поточних цінах, оборотні засоби – у розмірі фактичних затрат на товарно-матеріальні цінності.

Грошова оцінка земель здійснена за «Методикою оцінки і використання земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів», затверджену постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.1995р. №213. В основу цієї методики покладено рентний дохід на вирощуванні зернових культур. Інформаційною базою для грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення є матеріали державного земельного кадастру (кількісна і якісна характеристика земель, бонітування ґрунтів, економічна оцінка земель), матеріали внутрігосподарського землевпорядкування.

Найскладнішим елементом ресурсного потенціалу підприємства щодо його вартісної оцінки є трудові ресурси. Поміж вченими-економістами існує декілька підходів до цієї проблеми [2, с.40]. Згідно з підходом [3, с.22] оцінка одного працівника як складової ресурсного потенціалу в агропідприємствах становить помноження його річного фонду оплати праці на строк окупності інвестицій, який для галузі сільського господарства за нормативом дорівнює 14 років [1, с.86].

Результати розрахунку ресурсного потенціалу аграрних підприємств АР Крим наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Сукупний ресурсний потенціал аграрних підприємств АР Крим в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь

Показники	Роки					2005р. до 2001р., %
	2001	2002	2003	2004	2005	
1. Грошова оцінка 1 га с.-г. угідь, грн.	11942,9	11942,9	11942,9	11942,9	12359,6	103,5
2. Припадає основних засобів на 1 га с.-г. угідь, грн.	4022,6	3798,3	3975,2	3071,6	3150,8	78,3
3. Припадає оборотних засобів на 1 га с.-г. угідь, грн.	509,8	498,1	594,1	771,4	891,0	174,8
4. Трудові ресурси						
а) кількість працівників в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, чол.	0,074	0,058	0,051	0,048	0,047	63,5
б) середньорічна зарплата 1 працівника, грн.	169,89	208,82	265,6	359,64	504,58	297,0
в) фондова заміна 1 працівника, грн.	28541,5	35081,7	37184,0	60419,5	84769,4	297,0
г) оцінка трудових ресурсів в розрахунку на 1 га с.-г. угідь (п.4а ^х 4в), грн.	2112,07	2034,74	1896,38	2900,14	3984,16	188,6
5. Ресурсний потенціал в розрахунку на 1 га с.-г. угідь (1+2+3+4г): - тис. грн.	18,6	18,3	18,4	18,7	20,4	1,1
- в індексному виразі	1,00	0,98	0,99	1,01	1,10	1,1

Аналіз сукупного ресурсного потенціалу аграрних підприємств Криму показав скорочення вартості їх основних засобів в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь за досліджуваний період на 21,7%. Це пов'язано із старінням і неоновленням машинно-тракторного парку. Кількість тракторів по господарствах регіону скоротилась за досліджуваний період на 43,9%, зернозбиральних комбайнів – на 33,9%, кукурудзозбиральних комбайнів на 51,8%. Скорочення також зазнала чисельність доїльних установок та агрегатів на 45,8% та внесення органічних добрив на площу посівів на 56,2%. Це вказує на занепад галузі тваринництва внаслідок її непривабливості.

Вартість оборотних засобів за досліджуваний період зросла на 74,8% здебільшого за рахунок підвищення цін на товарно-матеріальні цінності, а також внаслідок збільшення витрат на мінеральні добрива.

В цілому сукупний ресурсний потенціал, що розрахований на 1 га площі сільськогосподарських угідь, не має чіткої тенденції до зростання. За отриманою нами тенденцією змін елементів ресурсного потенціалу на 1 га сільськогосподарських угідь визначено, що найбільшу щорічну тенденцію до зростання мають трудові ресурси у розмірі 461 грн./га, також тенденцію до зростання мають оборотні засоби та земельні ресурси відповідно щорічно на 103,6 грн./га та 83,3 грн./га. Тенденція до щорічного скорочення вартості основних засобів склала 247 грн./га. Таким чином, агропідприємства Криму мають розбалансований ресурсний потенціал, за допомогою якого неможливо досягти прибутковості та витримати конкурентну боротьбу (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств АР Крим

Показники	Роки					2005р. до 2001р., %
	2001	2002	2003	2004	2005	
Припадає на 1 га с.-г. угідь, грн. :						
- валової продукції	817,7	782,2	844,0	1117,2	1345,2	164,5
- товарної продукції	647,7	562,3	812,8	1155,3	1737,6	268,3
- прибутку (збитку)	-54,8	-111,9	-4,9	181,2	358,55	-
Ресурсний потенціал в розрахунку на 1 га с.-г. угідь, грн.	18,6	18,3	18,4	18,7	20,4	1,1
Одержано на 1000 грн. ресурсного потенціалу, грн.:						
- валової продукції	44,0	42,8	45,8	59,8	66,0	150,0
- товарної продукції	34,8	30,8	44,1	61,8	85,2	244,8
- прибутку (збитку)	-2,95	-61,25	-0,27	9,7	17,59	-

Аналіз динаміки використання ресурсного потенціалу показав прямий зв'язок між динамікою складових ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств та їх результативними показниками. Так, в період 2001-2003 рр. підприємства регіону не мали чіткої тенденції щодо змін у трудовому та матеріально-технічному потенціалах. Це вплинуло на коливання у ефективності використання сільськогосподарських угідь в цілому. В цей же період сільськогосподарські підприємства Криму були збитковими.

Висновки. Таким чином, за допомогою зведення всіх складових ресурсного потенціалу в єдину величину у грошовому її виразі стає можливим проаналізувати динаміку ресурсного потенціалу в цілому, а також його складових – трудового, земельного та матеріально-технічного потенціалів. Отримані результати дозволяють визначитися із збалансованістю сукупного ресурсного потенціалу та вжити заходів щодо корегування його структури.

Список використаних джерел

1. Иванух Р.А, М.М. Пантелійчук, И.В. Попович. Справочник экономических показателей сельского хозяйства. – К.: Урожай, 1988. – 216 с.
2. Оценка производственного потенциала в хозяйственном механизме АПК: Сб. науч. тр. / Харьк. с.-х. ин-т им. В.В. Докучаева. – Харьков, 1990. – 135с.
3. Ресурсний потенціал АПК у ринковій економіці: теорія і практика формування: Зб. наук. Праць / НАН України Ін-т економіки; Редкол.: А.Е. Юзефович та ін. – Київ, 1996. – 148 с.